

Justitiedepartementet
ju.remissvar@regeringskansliet.se
kopia: ju.L6@regeringskansliet.se
Diarienummer: JU2026/00079

Handläggare Afasiförbundet: Linda Bergfeldt
e-post: linda.bergfeldt@afasi.se
telefon: 08-545 663 61

Remissvar 710 miljoner skäl till reformer

Afasiförbundet i Sverige

Afasiförbundet/Talknuten organiserar cirka 2400 barn, unga och vuxna med afasi eller DLD/språkstörning och deras anhöriga. Afasi är en förvärvad funktionsnedsättning som vanligtvis uppstår efter en stroke. Det saknas statistik över hur många som lever med afasi men en uppskattning är att 7000 -10 000 varje år får afasi. Siffrorna har gått ned årligen på grund av effektiva behandlingsmetoder vid stroke.

DLD/språkstörning är en medfödd och livslång funktionsnedsättning som påverkar talet, språkförståelsen eller användningen av språket. 7-8 procent av Sveriges befolkning lever med DLD/språkstörning.

Sammanfattning

- Afasiförbundet har varit engagerade i Valsedelskommitténs arbete genom att lämna in skriftliga synpunkter samt att träffa kommittén.
- Afasiförbundet är positiva till att antalet valsedlar vid valen minskas då de utgör ett tillgänglighetsproblem. Den stora mängden valsedlar har gjort det svårt att överblicka och hitta rätt valsedel. Afasiförbundet anser att Kommitténs samlade förslag gör systemet robustare.
- Afasiförbundet menar dock att kommittén inte lyckas adressera en stor del av de tillgänglighetsproblem som finns vid val med de förslag som man ger. Mer arbete återstår att göra för att val ska bli tillgängliga utifrån både ett holistiskt

synsätt samt ett funktionsrättsperspektiv.

Inledning

Afasiförbundet har varit engagerade i kommitténs arbete genom att lämna in skriftliga synpunkter på dagens valsystem och hur det påverkar medlemmarnas förutsättningar (2024) samt ett möte med Valsedelskommittén (2026) där vi främst lyfte olika kognitiva aspekter som svårigheter att läsa och skriva (behov av begriplighet) i samband med val.

Kommittén har utifrån Afasiförbundets skriftliga synpunkter lyft fram vårt påpekande att: "det för många personer med halvsidesförlamning är en utmaning att hantera tunna valsedlar och få in dem i ett tunt kuvert. Det är ofta en utmaning för deras medlemmar att hitta rätt valsedel och att fysiskt få grepp om valsedeln." (s 84, SOU 2026:2). Afasiförbundet är remissinstans för delbetänkandet 710 miljoner skäl till reformer.

Utgångpunkter för kommitténs arbete

Kommitténs huvuduppdrag är att göra en översyn av det svenska valsedelssystemet. Kommittén har:

- Utvärderat dagens valsedelssystem med partispecifika valsedlar.
- Analyserat för- och nackdelar med gemensamma och neutrala valsedlar. En internationell jämförelse av proportionerliga valsystem som använder gemensamma eller neutrala valsedlar har också gjorts.
- Ta ställning till om systemet med partispecifika valsedlar bör reformeras alternativt avskaffas och ersättas med ett system med gemensamma eller neutrala valsedlar.

En fråga som särskilt lyfts fram i direktiven är förutsättningar för att genomföra fria och hemliga val för personer med funktionsnedsättning. Valsedlarna anses vara en viktig faktor för lägre valdeltagande bland personer med funktionsnedsättning.

710 miljoner skäl till reformer - utredningens förslag och Afasiförbundets yttranden

6.6.2 Tillgänglighetsanpassningar av neutrala valsedlar

Afasiförbundet ser fördelar med neutrala valsedlar då det minskar antalet valsedlar att navigera och hitta ibland. Det är också viktigt att minska köerna för att rösta eftersom de utgör ett problem i sig för personer som har rörelsenedsättning och hjärntrötthet (fatigue) vilket många med afasi också har. Det är inte möjligt för att köa.

Vi ser dock flera problem med förslaget om neutrala sedlar utifrån våra medlemsgruppers behov. Ett genomgående problem i kommitténs resonemang är man tittar på en funktionsnedsättning i taget och inte på överlappande områden som gemensamt skapar ett behov av mer genomtänkta helhetslösningar.

Personer med afasi har ofta en kombination av rörelsehinder (halvsidesförlamning), kognitiva svårigheter, svårigheter att läsa och skriva samt synfältsbortfall.

Det gör att det för många är svårt:

- Att hantera tunna valsedlar i valsedelsställ, i valbås samt när valsedel ska stoppas i ett kuvert med en hand.
- Att överblicka och orientera sig bland den stora mängden valsedlar.
- Att det är svårt att läsa och avkoda innehållet på en valsedel.
- Att det är svårt att läsa litet typsnitt och tät text på en valsedel, något som kan leda till att det kan vara svårt att kryssa i den kandidat man har avsett att välja.
- Motoriska och kognitiva svårigheter, svårt att läsa och skriva kan var och en för sig göra det svårt att hantera ett system av stämplor som ett komplement till skrift.
- Att man inte kan skriva för att man förlorat förmågan att skriva.
- Att man inte kan skriva på ett fullt läsbart sätt på grund av motoriska svårigheter, vilket gör att det finns risk att valsedeln ogiltighetsförklaras.
- För många med afasi är det bra att kunna läsa och lyssna samtidigt. Digitala hjälpmedel kan vara till en stor hjälp.

Kommittén bör arbeta vidare med och beakta:

- Hur vanligt förekommande det är att ha flera områden som är nedsatta vid olika funktionsnedsättningar. Det krävs ett helhetsgrepp om man ska hitta lösningar som fungerar.
- Att en hög andel personer med funktionsnedsättning vill kunna vara självständiga och rösta självständigt.
- Hur texten på valsedlar kan bli större i kombination med partisymbol.
- Om valsedlar och kuvert kan tryckas på ett tjockare papper så att det blir lättare att hantera med en hand vid halvsidesförlamning eller andra finmotoriska svårigheter.
- Att tester görs med grupper som har svårt att läsa och hantera valsedlar.
- Hur en yrkesgrupp som arbetsterapeuter som är vana att arbeta utifrån ett holistiskt perspektiv skulle kunna tillföra kunskap om hur valsedlar ska placeras för att kunna tas från rullstol, elmoped, med halvsidesförlamning, synnedsättning och kognitiva svårigheter.
- Att digitala hjälpmedel för att läsa valsedlar och texter på valsedlar utreds så att man kan läsa och lyssna samtidigt.
- Att se över om det går att färgkoda olika partieer i valsedelsställena.
- Det är viktigt att beakta att personer som har kommunikationssvårigheter får stöd av personer som getts utbildning i alternativ och kompletterande kommunikation (AKK).

Ovanstående frågeställningar behöver adresseras, i annat fall så kommer de grundläggande svårigheter för personer med funktionsnedsättning att rösta självständigt och med bibehållen valhemlighet kvarstå.

7.2.2 Samlade reformer åtgärder flera problem

Afasiförbundet anser i linje med Kommittén att det måste bli färre valsedlar. Mängden valsedlar gör det många gånger oöverblickbart

och svårt att hitta rätt valsedel och är i grunden en tillgänglighetsfråga. Vi anser också i linje med kommittén att det skulle göra att systemet blev robustare. Att minska antalet valsedlar är också en fråga om hållbarhet. Ett system med gemensamma valsedlar ligger i linje med universell utformning, vilket är bra.

Afasiförbundet **tillstyrker** förslagen att:

- Valadministrationen tar över distributionen och ansvarar för att tillhandahålla samtliga valsedlar.
- Endast partier som uppfyller vissa krav får rätt att delta med kandidatvalsedlar i val.
- De så kallade partivalsedlarna (som saknar kandidatuppgifter) tas bort.

Afasiförbundet **avstyrker** förslaget om blanka sedlar som vi anser behöver utredas vidare:

- I fortsättningen bör det endast finnas **blanka valsedlar** och kandidatvalsedlar.

7. 3.1 Valadministrationen ska ansvara för distribution och att väljaren har tillgång till samtliga valsedlar

Afasiförbundet **tillstyrker** förslaget.

7.3.2 Kostnaden för valsedlar

Afasiförbundet **tillstyrker** förslaget.

7.3.3 Beställning av valsedlar

Afasiförbundet **tillstyrker** förslaget.

7.4.1 Partivalsedlar tas bort

Afasiförbundet **tillstyrker** kommitténs förslag att det i fortsättningen endast ska finnas:

- valsedlar med parti- och valbeteckning samt uppgifter om kandidater, vilka benämns som kandidatvalsedlar, och

vi **avstyrker** förslaget:

- valsedlar med enbart valbeteckning, vilka ska benämnas blanka valsedlar.

7.4.2 Endast blanka valsedlar ska användas vid utlandsröstning

Afasiförbundet **avstyrker** förslaget mot bakgrund eftersom det finns grupper som har svårt att hantera blanka valsedlar.

7.5.4 Krav för att delta med kandidatvalsedlar i val vid riksdagen eller Europaparlamentet

Afasiförbundet **tillstyrker** förslagen.

7.5.5 Krav för att få delta med kandidatvalsedlar i de kommunala och regionala valen.

Afasiförbundet **tillstyrker** förslagen.

7.6.1 Endast en valsedel per parti och valkrets

Afasiförbundet **tillstyrker** förslaget att ett parti endast får delta med en kandidatvalsedel per valkrets.

7.6.2 Partier med kandidatvalsedlar måste anmäla kandidater – inga öppna listor

Afasiförbundet **tillstyrker** förslaget.

7.6.3 En fastställd tidsperiod för anmälan av kandidater

Afasiförbundet **tillstyrker** kommittén förslag.

7.8 Reformerna bör utvärderas

Afasiförbundet **tillstyrker** kommitténs förslag att en parlamentarisk kommitté bör ges i uppdrag att utvärdera reformerna. En utvärdering bör göras efter valen till riksdagen, regionerna och kommunfullmäktige 2030.

8.2 Systemet för insamling av stödförklaringar

Afasiförbundet **tillstyrker** förslaget.

8.2.4 Ändringar av automatisk anmälan om deltagande i val

Afasiförbundet **tillstyrker** förslaget att bestämmelsen om att en anmälan om deltagande i val till riksdagen också gäller för val till Europaparlamentet ska tas bort.

8.2.5 Omval

Afasiförbundet **tillstyrker** förslaget att ett beslut om att ett parti får delta med kandidatvalsedlar i ett visst val ska gälla även för omval i det valet. Samt att ett val som inte har deltagit med kandidatvalsedel i ett val inte heller ska kunna ansöka om att få delta med valsedlar i ett omval i det valet.

8.2.6 Extra val

Afasiförbundet **tillstyrker** kommitténs förslag att ett beslut om att ett parti får delta med kandidatvalsedlar i ett visst val ska gälla även för extra val som hålls under den följande mandatperioden. Ett parti ska även kunna ansöka om att få delta med kandidatvalsedlar i ett extra val. En sådan anmälan ska göras senast en vecka efter det att beslutet om valdag har meddelats. Inom samma tid ska stödförklaringar ges in till Valmyndigheten.

8.2.7 Överklagande

Afasiförbundet **tillstyrker** kommitténs förslag.

8.3.3 Reglering av valmyndighetens behandling

Afasiförbundet **tillstyrker** kommitténs förslag.

8.3.7 Ändamål med behandling

Afasiförbundet **tillstyrker** kommitténs förslag.

8.3.8 Databasen för valsedelsstödförklaringar

Afasiförbundet **tillstyrker** kommitténs förslag.

8.4 Sekretess

Afasiförbundet **tillstyrker** kommitténs förslag.

8.5 Gallring

Afasiförbundet **tillstyrker** kommitténs förslag.

9.5 Kommitténs förslag

Afasiförbundet **tillstyrker** kommitténs förslag att vid val till region- och kommunfullmäktige ska en kandidat endast kunna lämna samtycke till att kandidera i en region och en kommun. Detsamma ska gälla för förklaringar från en kandidat att han eller hon samtycker till kandidatanmälan.

10. Ikraftträdande och övergångsbestämmelser

Afasiförbundet **tillstyrker** att kommitténs föreslagna författningsförändring ska träda i kraft den 1 juli 2027 och tillämpas första gången inför och vid ordinarie val till Europaparlamentet 2029.

Slutord

Afasiförbundet vill se fördjupade analyser kring hur valsystemet kan bli universellt utformat och tillgängligt. Att kunna rösta självständigt och med bibehållen valhemlighet är grunden för ett demokratiskt samhälle.

Stockholm 2026-05-19

Lilian Larsson
Förbundsordförande Afasiförbundet/Talknuten